

VI. Provozuje-li někdo více živností, musí se státi členem více společenstev tehdy, když živnosti ty provozuje:

1. na základě několika živnostenských listů nebo koncesí; tedy i zde, když další živnost ve skutečnosti, avšak bez živnostenského oprávnění provozuje, není ještě členem dalšího společenstva;

2. když provozuje více živností, třeba tyto byly příbuzné, neboť dřívějšího ustanovení zákona »verschiedenartig« v zákonu již není (rozh. správ. soud. dvoru z 8. července 1891 čís. 2398., Budw. čís. 6086.);

3. když dotyčné živnosti jsou v různých společenstvech organizovány; pakli živnosti ty spadají do jednoho společenstva, není živnostník povinen dvakrát inkorporační poplatek zapravovati.

Otázku, zda někdo jest povinen státi se členem dalšího společenstva, rozhoduje živnostenský úřad právě tak, jak bylo v hlavě IX. uvedeno. Kdyby tudíž byla pochybnost, nastane řízení, jak v hlavě té bylo vylíčeno. Příklad: Dle § 1. odst. 3. bod 45. živ. ř. mají mlynáři v jistém rozsahu právo se svými členy domácnosti neb se svým dělnictvem provozovati pečení černého chleba a pokud v tomto rozsahu živnost provozují, patří pouze ke společenstvu mlynářů; kdyby však některý mlynář ve větším rozsahu, než tento paragraf připouští, pečení černého chleba provozoval, jest povinen přistoupiti též ke společenstvu pekařů (rozh. správ. soud. dvoru z 15. června 1889 čís. 2178., Budw. čís. 4749.).*)

K otázce dobrovolného pojištění pensijního.

Dr. Jos. Lukáš.

Zákon o pensijním pojišťování soukromých úředníků ze dne 16. prosince 1906 č. 1. ř. z. z r. 1907 vyslovil hned zpředu správnou zásadu, že pensijního pojištění účastnými státi se mohou i osoby, které by jinak ustanovením pensijního zákona nepodléhaly.***) Správnost zásady této jeví se v první řadě v tom, že dobrodiní zákona dostane se pokud možno největšímu počtu osob, a provádění její podává do jisté míry záruku, že stav pojištěnců

*) V tomto zajímavém a v naší literatuře prvním soustavném výkladu práva společenstevního budeme v příštím ročníku pokračovati.

**) Jak známo, stejně stalo se tak v zákoně o pojišťování dělníků na případ nemoci, kdežto dobrovolné pojištění na případ úrazu zavedeno bylo teprve zákonem ze dne 20./7. 1894 č. 168 ř. z.

v těch případech se nezmenšuje, když by pojištěnci, pozbyvše zákonitých náležitostí pojistných, povinnosti pojistné byli zbavováni.

Dobrovolné pojištění pensijní není však údělem kohokolivěk, nýbrž ten, kdo se i dobrovolného pojištění pensijního zúčastniti chce, musí náležeti ke stavu soukromého úřednictva. Zákon pensijní rozeznává dvě kategorií soukromých úředníků, kteří pojištění tohoto dobrovolně mohou se zúčastniti, a to úředníky, kteří pensijní povinnosti pojistné již podléhali, tedy členy pensijního ústavu (těch kterých zemských úřadoven) již byli, kteří však odpadnutím zákonných náležitostí pojistné povinnosti byli zbaveni, a úředníky, kteří posud povinně pojištěnými nebyli a přímo dobrovolnými členy ústavu pensijního státi se mohou.

K úředníkům druhu prvního náležejí dle § 28. odst. 1. ti, kdož v soukromé službě v § 1. odst. 1. pens. z. označené byli již zaměstnání, z ní však vystoupili, jakož i ti úředníci, kteří pojistné povinnosti podléhali, ale následkem trvalého zaměstnání v území, v němž zákon pensijní neplatí, povinnosti této byli zproštěni (§ 24. č. 1. a 2. pens. z.). K úředníkům kategorie druhé náležejí dle § 28. odst. posl. pens. zákona ti, kdož zaměstnání jsou u cizozemského obchodního místa (filiálky, pobočky) podniku tuzemského a u nichž, kdyby zaměstnání byli v tuzemsku, byly by náležitosti pensijní povinnosti pojistné, pokud ovšem zřízení podniku tuzemského pojištění jsou u ústavu pensijního.

Osoby náležející ke kategorii první musely tedy nutně býti před tím povinnými členy ústavu pensijního; plyne to jednak z nadpisu VII. oddílu pensijního zákona, jenž v § 24. mluví o zániku povinnosti pojistné; povinnost pojistná pak zaniká mimo jiné vystoupením ze služby v § 1. odst. 1. pens. z. označené anebo trvalým zaměstnáním mimo území platnosti zákona pensijního; článek pak 29. vykonávacího nařízení ze dne 22. února 1908 č. 42. ř. z. mluví u příležitosti této o dobrovolném pokračování v pojištění, tedy o zániku povinnosti pojistné a po té běžícím resp. následujícím dobrovolném poměru pojistném. Nezáleží ovšem na tom, zda osoba, která ze soukromé služby vystoupila, stala se samostatnou nebo přijala zaměstnání, jež by pensijnímu pojištění nepodléhalo; ano osoba pojistné povinnosti zbavená a do této kategorie náležející může dobrovolně pokračovati v poměru pojistném i tehda, když nalezne zaměstnání u cizozemské pobočky tuzemského podniku, třeba toto zaměstnání povinnosti pojistné v tuzemsku by nepodléhalo (čl. 29. al. 1. posl. věta vyk. nařiz.).

Možnosti určité osoby, dáti se pojistiti u veřejnoprávního pojišťovatele, zpravidla odpovídá právo dotčené osoby, tuto možnost skutečně též provést. To děje se tím způsobem, že veřejnoprávní pojišťovatel je povinen, splní-li uchazeč o pojištění podmínky, za kterých jest mu možnost ona poskytnuta, přihlášku jeho přijati, jej tedy pojistiti.

Co do tohoto dobrovolného práva na pojištění, tož zákon pensijní nestejně nakládá s oběma druhy osob, jimž jinak právo toto přiznal, kde však v jednom případě právo toto může býti pouhou literou na papíře. Pokud jde totiž o osoby, jichž pojistná povinnost dle § 24. č. 1. a 2. pens. z. pominula, mohou osoby tyto zajistiti sobě čáky pojistné dobrovolným pokračováním v pojištění, a použijí-li tohoto práva ve lhůtě § 25. odst. 2. pens. z., musí pensijní ústav přihlášky osob těch respektovati a na ně tak pohlížeti, s nimi tak nakládati, jakoby z povinnosti pojistné takřka ani nevystoupily. Zmíněná lhůta činí 3 měsíce ode dne, kdy pojistná povinnost pominula, a nebylo-li ve lhůtě této dobrovolného práva na pojištění pensijní použito, právo toto bezpodmínečně zaniká (§ 28. odst. 2. pens. z.).

Jinak tomu jest u těch dobrovolně pojistitelných osob, jež v pojistném poměru pensijním posud se nenalézaly, nýbrž které dle § 28. odst. 3. pens. z. bezprostředně státi by se mohly členy ústavu pensijního. Zákon v té příčině praví, že osoba taková může k dobrovolnému pojištění býti připuštěna, tedy nezávisí uskutečnění možnosti této pouze na vůli její vlastní, nýbrž na úvaze pojišťovatele; při tom nelze pokládati poslední větu v odstavci tomto obsaženou: »pokud u tohoto pensijního ústavu pojištění jsou též zřizenci tuzemského závodu«, pokládati snad za podmínku, pod kterou by snad pensijní ústav povinen byl hlásícího se k dobrovolnému pojištění připustiti, ježto přece volený obrat podstatně se liší od obratu v odstavci prvním, a zřetelněji mohl býti nahrazen slovy »mohou býti pojištěni« na místě »mohou býti k dobrovolnému pojištění připuštěni«, kdyby význam slov těch měl býti stejnoznačný. Ostatně zřejměji vyslovuje se vykonávací nařízení v čl. 29. al. 2. in fine, kde praví, že »pensijní ústav není povinen na základě tohoto připuštění během doby čáky pro zvýšené požitky pojistiti«, kde tedy určitá jiná možnost rovněž dobrovolného pojištění se týkající zúplna vložena do rozhodnutí ústavu pensijního.

Požadavkem dobrovolného poměru pojistného druhu prvního jest tedy předchozí povinný poměr pojistný a buď trvalý pobyt v tuzemsku, i když dobrovolně pojištěný v žádné službě dle § 1. odst. 1. pens. zák. není zaměstnán, buď zaměstnání třeba v cizině, ale v nějakém pobočném závodě podniku tuzemského pensijnímu pojištění podrobeného. Zaniká totiž dobrovolné pensijní pojištění, jestliže pojištěný trvale usadí se v cizině, aniž by byl zaměstnán ve službě naznačené v § 1., odst. 1. pokud se týče v § 28. pens. zák.

Nastává nyní otázka, vůči komu sluší činiti přihlášku k dobrovolnému pojištění, kdo o ní rozhoduje nebo připuštění vyslovuje. Působnost zákonem pensijním ústavu pensijnímu a jeho úřadovně zemským vymezená neobsahuje v příčině té žádné zmínky. Ze všeobecného znění § 55. odst. 1. pens. zák., dle něhož zemským úřadovně náleží veškero jednání (styk) s jich členy, dalo by se souditi, že přihlášky takové sluší činiti u příslušných zemských úřadoven. Tomu svědčila by i zákonem vymezená působnost speciálně jmenovaná v příčině přijímání přihlášek, v příčině povinnosti pojistné a kontroly povinného pojištění i povinného hlášení (§ 55. č. 1.), vedení evidence nad povinně pojištěnými v pojistném katastru (č. 2.), předepisování a vybírání praemií (příspěvků) (č. 3.), přijímání nároků pojištěnými*) vznesených a prikazování jich komisi rentové (č. 4.), evidence důchodníků v rentovém katastru a kontrola nad těmi, kdož k (důchodům) rentám jsou oprávněni (č. 5.), jakož i zastavování výplat rent a odnímání rent a podpor cestou řízení, rentovou komisí prováděného (čl. 6.).

Z demonstrativního tohoto výpočtu (insbesondere = zejména), jakož i z nutného extensivního výkladu plynulo by přirozeně, že i zemské úřadovny ústavu pensijního budou míti stejná práva i povinnosti též v příčině osob dobrovolně pojištěných. Než prozatímní stanovy pensijního ústavu vyhlášené ministerským nařízením ze dne 1. dubna 1908, č. 62. ř. z. vyhrazují v § 20. č. 2. přijímání dobrovolně pojištěných správnímu výboru ústavu pensijního jakožto část běžné agendy ústavu pensijního, při čemž se praví v posledním odstavci tohoto paragrafu, že funkce tato (mezi jiným) může přejíti na správní komisi příslušné zemské úřadovny. pokud ústav pensijní k tomu zemské úřadovny zmocní. Vyhradilo

*) Zde nečiní se rozdílu, zda jedná se o povinně či dobrovolně pojištěné

tedy zmíněné ministerské nařízení tuto agendu ústřednímu orgánu správnímu, po našem soudu neprávem proti ustanovení zákona, proti zájmu úřadoven zemských, ku znesnadnění evidence nad jejími členy a ku znesnadnění samé agendy, pokud jde právě o přijímání samotným ústavem pensijním.

Neboť tím, že prozatímní stanovy odňaly zemským úřadovnám možnost přijímati přihlášky i dobrovolných členů, stalo se tak proti znění § 42. pens. z., v němž o podobné agendě pensijnímu ústavu vyhrazené není řeči a jenž neobsahuje podobného všeobecného předpisu po způsobu prvního odstavce § 55. pens. z., dle něhož zemským úřadovnám přísluší veškeré jednání s jich členy, rovněž povaha jednotlivých funkcí, jež do stanov pensijního ústavu po rozumu § 42. č. 1.—12. pens. z. pojaty býti mají, není ani zdaleka příbuznou s úkolem přijímání dobrovolně pojištěných. Tím podstatně změněna zákonná kompetence úřadoven zemských a bylo spíše na vykonávacím nařízení, prozatímních stanovách a vzorném jednacím řádě pro zemské úřadovny »všeobecného ústavu pensijního pro zřízence« (min. nařízení ze dne 1. dubna 1908, č. 63. ř. z.), aby legálním extensivním výkladem v tendenci zákona pensijního do kompetence úřadoven zemských pojato bylo i přijímání osob dobrovolně k pojištění pensijnímu se hlásících.

Pokud jde nyní o uvedený vzorný řád jednací pro zemské úřadovny, obsahuje § 2. v příčině funkcí zemské úřadovně vyhrazených stejné ustanovení jako § 55. pens. z. doplněné předpisem § 52. pens. z., že zemská úřadovna pensijního ústavu obstarává své funkce jménem ústavu pensijního. Neobsahuje však žádné zmínky o působnosti její v příčině členů dobrovolných, ačkoli tak se státi mělo již vzhledem k posl. odst. § 20. prvních stanov pensijního ústavu pro ty případy, když by zvláštním zmocněním ústavu pensijního agenda dotčená přešla na příslušnou úřadovnu. Jest otázkou, stalo-li se tak nedopatřením či zúmyslně, ba i do definitivních řádů jednacích se to nedostalo a agenda pensijního ústavu na újmu její úřadoven byla zvětšena.

Jest věru nepřirozeno, aby vzhledem k organizaci pensijního pojišťování ústřední orgán odňal zemské úřadovně přijímání jedné daleko menší kategorie členstva, které zpravidla rekrutovati se bude z členů (povinných), jichž přihlašování — o přijímání nemůže býti řeči — beze všeho děje se u zemské úřadovny. Zařadí se § 5. vzorného řádu jednacího mezi členy zemské úřadovny

i osoby dobrovolně pojištěné, říká, že k úřadovně zemské náleží pojištění v obvodu jejím zaměstnaní a jich zaměstnavatelé, jakož i tam bydlící dobrovolně pojištění a že jí (úřadovně) přikázány jsou i osoby ustanovené při některé cizozemské pobočce podniku tuzemského.

Má to býti snad vhodným ustanovením, když rozhodovati má správní výbor pensijního ústavu o tom, zda v pojistném poměru dobrovolně pokračovati bude člen úřadovny zemské, jenž snad po léta jako povinně pojištěný k ní náležel, a není to zbytečným ustanovením, když prozatímní stanovy v § 20. posl. odst. mezi jiným i k přijímání dobrovolného členstva zmocniti mohou úřadovny zemské? Ustanovení toto jest nevhodným, zákonnou kompetenci úřadoven zemských hrubě porušujícím, vzbuzujícím snad i nedůvěru v úřadování úřadoven zemských, tím spíše, když ve většině případů jednati se bude o pokračování v pojistném poměru, kde tedy úřadovna zemská budemíti dokonce povinnost přijmouti dobrovolně se hlásícího a bude moci s nejlepším úspěchem výhradně zkoumati zákonné k tomu předpoklady. Než i pokud jde o dobrovolné členy dle § 23. posl. odst. pens. z., není jim zemská úřadovna nikterak vzdálena, ježto příslušnost její řídí se v příčině těchto dobrovolných členů dle sídla tuzemského podniku (§ 5. posl. odst. vz. ř. jedn.), kde tedy i povinně pojištění zaměstnanci a jich zaměstnavatelé jsou členy úřadovny.

Po našem soudu mělo proto i rozhodování o přijímání dobrovolně pojištěných osob přímo a beze všeho přikázáno býti úřadovnám zemským, ježto by se tím celková funkce jejich docelila a poněvadž jsou k tomu svým zařízením a svými místními a odbornými znalostmi v první řadě povolány.

Bude proto na povolaných činitelích, aby při vypracování definitivních stanov pokud se týče speciálních řádů jednacíh pro ty které úřadovny též okolnosti této věnovali náležitou péči, a aby nepřipustili, aby zákonná působnost úřadoven zemských jednostranným opatřením vládním byla zkracována.

Oddíl VIII. zákona pensijního nadepsaný »dobrovolné pojištění« obsahuje v § 31. ještě toto ustanovení: »Každý pojištěnec může si opatřiti zvýšení svých čák nad zákonnou výměru započítáním služebních let, slože obnos rovnající se příslušné rezervě premiové. Započítání služebních let jest však přípustno toliko na základě skutečně vysloužených let a třídy služného v čase započtení a

toliko během pěti let po vstoupení do povinnosti pojistné. Zákonná lhůta čekací (§ 5.) může být zkrácena započtením služebních let nejvýše o 60 příspěvkových měsíců.* Nařízení vykonávací mluví v příčině této o zakoupení služebních let na rozdíl od předmětu dobrovolného pojištění (čl. 29., 30., 31.).

Kdyby na místě slov »každý pojištěnec« (jeder Versicherte) stála v § 31. odst. 1. slova »každý pojistně povinný« (jeder Versicherungspflichtige), nebylo by závady, aby zařazení i § 31. do »dobrovolného pojištění« oddílu VIII. pens. z. bylo na místě. Než znění platného zákona — každý pojištěnec — v odstavci prvním svědčilo by tomu, že práva na zakoupení let služebních účastnými býti mohou všichni členové ústavu pensijního (zemských jeho úřadoven) po rozumu §§ 41. a 55. pens. z., jakož i § 5. odst. 1. vzor. řádu jednacího pro zemské úřadovny ústavu pensijního, tím spíše, že předchozí paragrafy (§§ 28.—30.) mluví výhradně o osobách dobrovolně pojištěných. Náзору tomuto dosvědčovalo by pak i znění čl. 30. vyk. naříz., jenž nejedná o předmětu pojištění dobrovolného, nýbrž pouze o zakoupení let služebních, a ježto z něho opak nevysvítá; jedná totiž článek tento o některých případech, v nichž léta služební započítána býti mohou, uváděje v příčině té: odbytou služební dobu před tím, nežli zákon pensijní v platnost vstoupil, dobu služební před dokonaným rokem 18. věku, dobu služební, se kterou proto nemohlo se počítati, ježto pojištěný měl v ní požitky menší 600 K, dobu služební po čas povinnosti pojistné sice odbytou, ale následkem částečného neb úplného odbytného nebo propadnutí (§§ 25.—27. pens. z.) nezapočitatelnou, dobu služební strávenou v postavení veřejném a dobu služební v cizině; vytýká-li dále článek tento výslovně, že nelze zakoupiti léta takové činnosti z povolání, již nedostává se povaha služby (tot. úřednické) jako léta strávená v povolání samostatném anebo v činnosti, při níž mzda řídí se dle míry vykonané vždy práce (činnost za mzdu od kusu, mzdu akkordní a j.), vidno z toho, že všechny činnosti tyto vyskytovati by se mohly při pojištěncích jak povinně tak i dobrovolně pojištěných.

Než § 31. odst. 2. pens. z. oproti slovům »každý pojištěnec« zmiňuje se o tom, že »započtení služebních let přípustno jest toliko během pěti let po vstupu do povinnosti pojistné«, reklamuje tedy toto právo zakupování let služebních pouze pro pojištěnce povinně pojištěné, ježto stěží dal by se hájiti názor, že povinnost pojistná ve smyslu § 31. odst. 2. byla by i ta

která založena byla pro pojištěnce i následkem jeho vstupu dobrovolného; vždyť povinnost tato nebyla by vlastně proň žádnou povinností, ježto jest mu možno z dobrovolného poměru pojistného kdykolivěk vystoupiti (čl. 29. posl. odst. vyk. nařiz.). Na druhé straně znění čl. 31. al. 2. vyk. nařiz. svědčilo by zase názoru, že započtení let přípustno jest též při pokračování v poměru pojistném, tedy při pojišťování dobrovolném (§ 28. al. 1. pens. z.) ježto při nákupu služebních let doplniti má pojištěný svoji premiovou rezervu u pens. ústavu již tu jsoucí na tu částku, která odpovídá jeho věku a jeho služební době po nákupu let služebních, a čl. 29. al. 2. posl. věta vyk. nař. výslovně praví, že pensijní ústav není povinen, na základě svého připuštění (t. j. k dobrovolnému členství dle § 28. al. 3. pens. z.) během doby nároky pro zvýšené požitky pojistiti.

Rovněž nejasným jest ustanovení čl. 31. posl. odst. vykonávacího nařízení, dle něhož započtení služebních let sluší tomu, kdo k návrhu na započtení jest oprávněn, vyznačiti v listině pojišťovací. Pokud jde totiž o osoby povinně pojištěné, nevyhotovuje se jim žádná zvláštní listina o tom, že jsou pojištěny, a stačil by proto obyčejný výměr zemské úřadovny a provedení této změny v katastru pojistném, kdežto při osobách k pensijnímu pojištění oprávněných, pokud se týče k dobrovolnému pojištění připuštěných bude vždy dotčené prohlášení míti povahu oboustranného jednání, jež v listině pojišťovací přijde k místu.

Pokládám proto ustanovení o dobrovolném pojištění pensijním v uvedeném směru za značně nejasná, v čemž ovšem nemalou vinu má právě nařízení vykonávací.

Byla-li tedy vyslovena možnost dobrovolně pojistiti se dle zákona pensijního, mohla zajisté veškerým právem dobrovolně pojištěným osobám připuštěna býti i možnost snazšího dosažení skutečného nároku na rentu zkrácením lhůty čekací, kteréžto zkrácení jest vlastně jediným účelem zmíněného zakoupení služebních let.

ZPRÁVY.

O rozmístění obyvatelstva a o obsažnosti (kapacitě) země. (Z Vojejkova, hlava 8.) Na zemi jsou ještě ohromná prostranství příhodná k osídlení, kdy však lidé je zaberou a vzdělají? Taková prostranství jsou v Sibiři a ještě rozsáhlejší pod rovníkem. I kromě těchto